

בענין תשבו כעין תדורו - שיעור 278

I. מקור הענין

- (א) עיין בירושלמי סוכה (ז - י) דכתיב בסכת תשבו (ויקרא כ"ג - מ"ג) אין תשבו אלא תדורו דהכוונה על הדירה (קרוב העדה)
- (ב) בחידושי הרשב"א (סוכה כ"ו) כתב שבסוכות תשבו ז' ימים כמו שהייתם ישבים בבתיכם
- (ג) הריטב"א (כ"ח:) דרש מהאזרח פרט להולכי דרכים ומצטער ושומרי פירות
- (ד) התוספות יום טוב (ז - ז) כתב דהוה ליה למימר בסוכות תהיו אלא תשבו היינו ישיבה דרך עיכוב והיינו כעין תדורו
- (ה) השו"ת עונג יום טוב (ט) כתב שמי שיש לו איזה סיבה שבשבילה לא היה יושב בבית אין כאן מצות סוכה דעיקר המצוה שתהא סוכתו תמורת ביתו (ספר הסוכה השלם זמילואיס י"ח)
- (ו) זה הכלל - כל שאין דרכו להיות בדירתו שהוא דר בה אין להחזיק בסוכה (מ"ב תרל"ט - סק"ד) דתכע"ת

II. חנוכה שהוא ענין של פרסומי ניסא צריך למכור כסותו ולוקח שמן להדליק נרות משא"כ בסוכה שג"כ פרסומי ניסא משום דסוכה תלוי בדין תכ"ת

III. מהות המצוה - עיין ברמב"ם (ו - ז') דעיקר המצוה הוא הישיבה ממש אפילו בלא אכילה וצריך לברך עובר לעשייתן ועל כל כניסה לישיבה מברך וכן דעת הגר"א (בה"ל תרמ"ג - ד"ה להרמ"ס) אמנם דעת הרא"ש (ד - ג) דתשבו הכוונה שתתעכבו וא"כ הוה עובר לעשייתן אם מברך אחר הישיבה (שו"ע תרמ"ג - ז) ונהגו שאין לברך על הסוכה אלא בשעת אכילה (תרל"ט - ח)

IV. תשבו כעין תדורו בלילה ראשונה - עיין בערוך השלחן (תרל"ט - י"ז) שהביא דעת הר"ן והרא"ש שאין דין תכ"ת בלילה ראשונה דזהו על שאר החג דבלילה ראשונה ילפינן ט"ו ט"ו מחג הפסח ולכן די בכזית כמו במצה ואפילו חולה ומצטער ויורד גשמים חייב בסוכה וכ"כ הרמ"א (תרל"ט - ז) ושלא ישהא באכילת הכזית יותר מכדי אכילת פרס (מ"ב תרל"ט - סק"ז) אמנם דעת הרשב"א והראב"ד ורוב ראשונים דלא יצא מכלל תשבו כעין תדורו אפילו בלילה ראשונה והנ"ל פטורים וכ"כ הגר"א

V. תשבו כעין תדורו כל ז' אם מצוה חיובית או קיומית לא דמי למצה בפסח שמצותה לאכול מצה רק בליל ט"ו ולכן אין מברכין על מצה כל ז' ימי הפסח שהוא רק רשות ועיין בהגהות חת"ס (ספ"י תרל"ט) דמחויב בכל ז' לישב בסוכה רק לאכול פת אינו מחויב רק בליל ט"ו

VI. תשבו כעין תדורו האם הברכה רק על האכילה

א) ההולך לסוכת חבירו לבקרו אם צריך לברך לישוב בסוכה יש לחקור בשיטת ר"ת שהובא ברא"ש (סוכה ד - ג) שתקנו לברך רק בשעת אכילה אם הוא מדין עיקר האכילה פוטר הטפל (כמו הישיבה והשינה) כמו בברכות דעיקר פוטר הטפל או דלמא תקנו רק על עיקר אכילה ולא על שאר דברים דתשבו כעין תדורו לכן גם ההולך לסוכת חבירו א"צ ברכה שלא תקנו רק על האכילה דתכ"ת וכ"כ הערוך השלחן (ת"ל"ט - כ"ח) דהמנהג דאין לברך אלא על האכילה

ב) הנפקא מינה למי שהתענה או לא אכל פת כל היום דלהט"ז (ת"ל"ט - סק"כ) והחיי אדם (קמ"ז - ט"ז) מברך דהשתא הישיבה עיקר אמנם המנהג א"צ לברך שתקנו רק על האכילה דתכ"ת ועיין בשו"ת יחווה דעת (ה - ס"ו)

ג) עיין במ"ב (סקמ"ח) דהנכנס לסוכתו ואין דעתו לאכול בכניסה זו דאם יושב בסוכה ישיבה חשובה בלא אכילת פת צריך לברך והביא החיי אדם והט"ז

VII. מי שפטור משום תכ"ת אם יש בה מצוה קיומית התשובות והנהגות (ג - ר"ט) כתב שהרבה חסידים ויראים נוהגין לאכול אף בשעת ירידת הגשמים ותמה עליהם משום דרמ"א (ת"ל"ט - ז) פסק שנקרא הדיוטות ועוד אמאי אינו עובר בכל תוסיף ומתרץ להגר"א (ת"ל"ט - ה) דבלילה א' פטור שאין זו סוכה רק שחייבין להמתין אולי יפסקו הגשמים משא"כ בכל ז' אמנם במצטער כמו חולה שגם להגר"א חייב בלילה א' שהוא פטור דגברא ולא דחפצא שפיר יכול לשבת ומקיים מצוה קיומית כמו אכילת מצה כל ז' להגר"א משא"כ ירידת גשמים בהסוכה שהוא פטור דחפצא ואינו סוכה מ"מ בישיבה זו אין איסור דבל תוסיף שאינה סוכה ואיברא להרמ"א דתכ"ת אינו פטור בלילה א' ואוכלים בירידת גשמים יש לומר דסוכה דומה למצה ונמשכת מצותו ליהוי קיומית כל ז' כמו במצה ולכן לרמ"א יש מצוה קיומית לישוב כל ז' בשעת ירידת גשמים מ"מ קשה אמאי נקרא הדיוט בשעת הגשמים ואולי משום דאינו מתכוין למצוה קיומית וצע"ג לכן המצטער שיושב בסוכה ואומר שאין לו צער מפני חביבות המצוה אפשר דיש לו מצוה קיומית אמנם בשעת הגשמים נקרא הדיוטות שאין זה סוכה ועוד אם מצטער לא מקיים המצוה היה ראוי לאסור שנהנה מעצי הסוכה שלא במקום מצוה (סוכה ט.) דבשלמא בשעת הגשמים אינו ראוי לקיום המצוה שאין שם סוכה עליו אבל היכא דהסוכה ראויה ורק הגברא מצטער למה מותר לו ליהנות מהצל ויש לתרץ דאיסור הנאה רק כשמבטלה מייחודה שלוקחו אבל בשעת גשם נשאר בייחודו וכה"ג אין איסור ועוד יש לומר כהנ"ל שיש בו מצוה קיומית

VIII. אם אסור ללמוד תורה בעיון בסוכה משום תכ"ת עיין בסוכה (כ"ח:) דמשמע דעיון בלימוד חוץ חוץ לסוכה והרמב"ם (ו - ט) משמע שלימוד בעיון בחג הסוכות דוקא בחוץ לסוכה וכ"כ הצפנת פענח שנקרא הדיוטות ללמוד בעיון בסוכה וזה הכלל אם הסוכה ראויה לכל אדם רק לו אינה ראויה חשוב סוכה והוא פטור אמנם אם אינה ראויה לכל אדם כמו ירדו גשמים או לימוד בעיון אינה בכלל סוכה ונקרא הדיוט ומפסיד במצות תלמוד תורה ואסור לעשות כן (תשובות והנהגות ל"י) אמנם מרש"י ותוספות ורי"ף ורא"ש דהפטור כמו מצטער שהוא פטור בגברא ולא בחפצא של הסוכה וגם בר"ח ובר"ן ובריטב"א לא משמע כהאוסרים וכן פסק השו"ע (ת"ל"ט - ד) והמג"א (סקי"ג) והמ"ב (סק"ט) והבה"ל (ד"ה הדיוטות)